

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2013

Jiřina Babická

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Způsob sezení u žen se zaměřením
na dolní končetiny**

Jiřina Babická

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Způsob sezení u žen se zaměřením
na dolní končetiny**

Jiřina Babická

Vedoucí práce:

RNDr. Vladimír Blažek

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

Plzeň, listopad 2013

.....

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své práce RNDr. Vladimíru Blažkovi, CSc. za cenné rady, trpělivost a ochotu.

Poděkování patří i všem mým respondentům, kteří si našli čas odpovědět na mé otázky a bez nichž by nevznikla velká část této práce.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1 Neverbální komunikace.....	3
2.2 Historický podtext.....	6
2.2.1 Stručná historie sezení a nástin kulturního kontextu.....	8
2.2.2 Kulturní vývoj ve střední a západní Evropě.....	9
2.3 Mediální prostředky: Posturologie a obraz žen v reklamě a kinematografii.....	12
3 METODOLOGIE	18
3.1 Doplnující šetření v terénu	18
3.1.1 Výsledky šetření v terénu	20
3.1.1.1 Rozbor jednotlivých poloh.....	23
3.2 Komparace obrazového materiálu	25
3.3 Šetření o názorech na roznožení u žen.....	26
4 ZÁVĚR	28
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	31
6 PŘÍLOHY	37

1 ÚVOD

V této práci je mým úkolem zabývat se polohou dolních končetin žen během sezení. Vytýčila jsem si za cíl pozorovat a postihnout vývoj způsobu sezení v souvislosti s etiketou, ovlivněnou změnou módních trendů a emancipací, přejímáním neverbální komunikace, která byla dříve více či méně specifická pro opačné pohlaví. Domnívám se, že se posed proměňuje v souvislosti s měnícím se chápáním femininity a charakteristik genderu po oslabení křesťanské etiky a během emancipačních hnutí. Předpokládám, že v důsledku těchto společenských změn se změnila posturika žen a pokusím se to doložit výsledky z pozorování ve veřejném prostředí.

Kvůli obsáhlosti tématu jsem pole mého zájmu redukovala v časové i prostorové rovině a také na úrovni běžných komunikačních situací. Časově jsem svůj zájem omezila na období od druhé poloviny dvacátého století do současnosti. Vzhledem k velké kulturní rozmanitosti zvyklostí především mezi kontinenty a uvnitř nich zase k odlišnostem jednotlivých kulturních areálů jsem se soustředila na střední Evropu a v některých případech i na celou západoevropskou kulturu včetně Severní Ameriky. Jedinou výjimkou jsou příklady určitých fenoménů v neverbální komunikaci ze Spojených států amerických jakožto kulturního areálu se svými normami v oblékání a v etiketě, podobnými těm evropským.

Jelikož se tímto tématem zabývá velice málo literatury, a to zejména okrajově, čerpala jsem převážně z prací, věnujících se neverbální komunikaci, především posturice. Jako další zdroje informací jsem použila populárně naučnou literaturu o etiketě, publikace o postavení žen v oblasti střední Evropy od středověku do novověku. Pracovala jsem také s obrazovými materiály jako jsou reklamní fotografie, módní časopisy, a umělecké fotografie.

Na základě komparace těchto materiálů jsem předpokládala patrný rozdíl v držení těla a pozicích dolních končetin a zahrnula jsem vývoj posturiky do vztahu tištěných médií a společenské etiky. Provázanost etiky a křesťanství dokládám také na úryvcích z amerických diskusních fór a odborných knih, věnujících se historii ženské emancipace. Nicméně kvůli nedostatku literatury,

zabývající se tímto tématem přímo, jsem musela hledat informace „mezi řádky“ – hledat různé zmínky o způsobech chování, specifickém dobovém neverbálním projevu.

Do bádání jsem začlenila i několik podpůrných šetření, které byly provedeny formou pozorování, dotazování a komparací obrazového materiálu.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Neverbální komunikace

Neverbální komunikace je soubor veškeré signalizace, která není založena na slovech, ale může probíhat paralelně se slovní komunikací (Vybíral 2009, s. 81). Jednotky neverbální komunikace, tzv. neverbální signály jsou podle Leška fyzické projevy organismu (Leško 2008, s. 25). Tyto mimoslovní projevy slouží k vyjadřování citového rozpoložení a zaujetí (Leško 2008) a nemusí nutně konvenovat s obsahem verbálního projevu. Způsoby neverbální komunikace jsou (Argyle 1975, 1994; Křivohlavý 1988 v Vybíral 2009, s. 81):

1. gesta, pohyby hlavou a další pohyby těla;
2. postoje těla;
3. výrazy tváře (mimika);
4. pohledy očí;
5. volbou a změnami vzdálenosti a zaujímáním pozice v prostoru (přibližováním a oddalováním se);
6. tělesnými dotyky;
7. tónem hlasu a dalšími neverbálními aspekty řeči;
8. oblečením, zdobností, fyzickými a jinými aspekty vlastního zjevu.

Neverbální komunikace probíhá na fyzikální, sociální, biologické a neurofyzilogické úrovni. Fyzikální komunikace představuje interakci s ekologickým prostorem, ve kterém se pohybujeme (klimatické vlivy, životní prostředí apod.). V sociální rovině jedinec komunikuje se svým sociálním prostředím. Biologická komunikace funguje uvnitř lidského těla na úrovni orgánových soustav a buněk. Na neurofyzilogické úrovni se utváří kontakt s vnějším prostředím pomocí percepce a díky kognici se vytváří zpětná vazba mezi aktérem a okolím (Tegze 2003, s. 11).

Pojem *posturologie* neboli posturika může označovat vědní obor zabývající se uspořádáním těla v prostoru jako pohyby hlavy, náklony a uvolnění těla a pohyby končetin (Vymětal 2008). Zároveň může představovat druh neverbální komunikace, a to vyjadřování pomocí zaujímání postojů a pozic těla v prostoru a je společensky kontrolována (Leško 2008). Rozlišujeme také kongruentní(souladné) a nekongruentní postoje (nesouladné).

Proxemika – Leško definuje proxemiku jako měřitelnou složku komunikačního procesu, která informuje o využívání vzdálenosti mezi participanty komunikace. Průnik do určité zóny takovým způsobem, než jaký je tolerován, znamená emotivní reakci, jehož zóna byla narušena. Jednotlivé zóny se rozlišují na intimní, osobní, společenskou a veřejnou. Intimní a osobní zóna je důležitá v tomto tématu, neboť člověk specificky reaguje na různé situace zaujímáním různých např. obranných pozic, únikových apod. S proxemikou souvisí *teritoriátika*. Týká se prostorového vlastnictví a bezpečí, které nám blízký prostor poskytuje. Rozlišuje se primární, sekundární a terciární. (Leško 2008, s. 32).

Stylizace – forma posturologie, kdy se dotyčný velmi často nevědomě snaží vyvolat v druhé osobě nějaký prožitek. U mužů bývá takovým typem stylizovaného posedu tzv. „samčí“ rozvalení se (Tegze 2003, s. 240 – 245). Ženským ekvivalentem je podle Tegzeho vypnutí hrudníku a noha přes nohu v prodloužené linii.

Femininita – soubor vlastností, které se týkají vzhledu, chování, charakterových vlastností atd., které jsou v určité společnosti spojovány se ženami. Femininita je kulturně konstruovaná záležitost a má velmi blízko k genderové roli. Má smysl pouze ve vazbě na maskulinitu. (Malina a kol., 2009, [online]). V kontextu této bakalářské práce je femininita důležitým pojmem, neboť přímo souvisí prostorovými projevy žen, které byly a částečně ještě jsou formovány a určovány společenskou shodou o tom, co je a není femininní a proto vhodné k vlastnímu vyjádření v reálných situacích.

Maskulinita – souhrn vlastností, týkající se vzhledu a chování, a které jsou přisuzovány mužům. Z hlediska současné laické veřejnosti je maskulinita

považována za biologicky determinovanou, a proto neměnnou a také nadřazenou femininitě. Nicméně typické rysy maskulinity se mezi kulturami liší a proto je sociálním konstruktem (Malina a kol. 2009, [online]). Určité maskulinní rysy se týkají i způsobu sezení a manipulace s dolními končetinami. Až do současnosti, byly určité pozice nohou považovány za ryze maskulinní záležitost, k čemuž se dostanu ještě později.

Scéna – neboli jeviště, otevřený divadelní prostor. Užijeme-li termínu scéna k označení jevištních součástí výrazového vybavení, pak můžeme užít termínu osobní fasáda k označení dalších částí výrazového vybavení, které nejúžeji identifikujeme se samotným účinkujícím a které, jak přirozeně očekáváme, budou účinkujícího následovat kamkoli. Do osobní fasády můžeme zahrnout odznaky úřadu či hodnosti; oblečení; pohlaví, věk, rasu; velikost a vzhled, držení těla, způsob verbální komunikace, mimika, gestikulaci (Goffman, 2003, s. 30). V případě mé studie lze o prvcích fasády zmínit typy oblečení, typy bot, líčení, účes apod.

Situace – „*Souhrn okolností, podmínek vztahujících se k někomu nebo k něčemu v určité době, stav, poměry. Předmět zkoumání nebo hodnocení je vždy zasazen do určitých souvislostí a prostředí. Rovněž člověk jedná v nějaké situaci, proto situační etika nastoluje, že hodnota činu závisí na jeho okolnostech a podmínkách (současná situace, politická situace, hospodářská situace);*“ (Malina a kol. 2009, [online]). V rámci mé práce užívám tento pojem jako pojmenování interakce, z jejíchž účastníků musí být alespoň jeden žena a jeden z faktorů, které tuto interakci ovlivňují nebo se jinak podílí na jejím průběhu, musí být uspořádání ženských dolních končetin. Za takovou sociální interakci považuji i moment, kdy jakýkoli počet lidí reaguje na sedící plastickou figurínu ve výloze obchodu, přičemž reakce může být jak přímá (zastavení se u figuríny a diskuse o ní) nebo nepřímá (kolemjdoucí vstřebají obraz figuríny se široko rozkročenýma nohama a následně přijmou jako přirozený, v důsledku čehož nebude považováno za „nenormální“, když takto bude sedět i žena). Aneb jak Berry píše: BERRY, str.1: "(We) are supposed to believe that if we buy our clothes at this store, we will be like the people in the advertisement or perhaps that we will have the chance to associate with them." (2008, s. 1)

2.2 Historický podtext

Bipedie, tedy trvalá schopnost vzpřímeně se pohybovat na dolních končetinách (Soukup 2004). Chůze po dvou začala pravděpodobně před 4,2–3,9 miliony let u australopitéka. Vzpřímené držení těla je více energeticky náročnější z důvodu udržování rovnováhy, proto bylo výhodné, aby se vyvinul nějaký „úsporný režim“, který dovolil člověku odpočinout si a ušetřit energii. Skrytí pohlavních orgánů ženy, které nastalo při vzniku bipedie pravděpodobně vedlo ke vytvoření různých tabu, spojených se sexuálním aktem a se strategiemi k získání souhlasu partnerky k pohlavnímu spojení. To mohlo u člověka přispět k vývoji emocionální, kognitivních a paměťových procesů (Tosevski 2006, v Civínová 2007, s. 41). Stejně tak je s tím spojeno zakrývání genitálií v době menstruace, které podle S. K. Neumanna znamenalo začátek utváření habitu oblékání: Lidem začalo připadat přirozenější, když je dolní polovina ženy zakrytá a z nezvyklé nahoty vzešel stud. (1999, s. 165)

Nejprve by bylo vhodné rozebrat fenomén sezení v kontextu evoluce člověka. Sed, je podle Křivohlavého (1988) jednou ze tří základních poloh člověka (Turošíková 2010, s. 31). Autor publikace *Neverbální komunikace* mluví o jisté nadsázce v tvrzení, že sed je součástí fylogeneze člověka: „*Stejně jako se vývojem člověk napřimoval, až stál a pohyboval se na dvou nohou, stejně tak se zvedal ze země na židli.*“ (Tegze 2003, s. 233). Jako součást života člověka bylo vynalezeno sezení z určité potřeby pohodlí při odpočinku po lovu, bojích a potřeby vyhnout se nepohodlným teplotám v odpočívání na zemi (Tegze 2003).

V rámci analýzy poloh těla při sedu musíme brát v úvahu vnitřní a vnější kontext. Vnitřní kontext zahrnuje přirozenou potřebu těla měnit pozici tak, aby bylo zajištěno dostatečné prokrvení a aby se ulevilo svalům, které byly při té či oné pozici více namáhány. Tegze ve své knize píše, že se tělo brání před „uvězněním“ v jedné poloze (Tegze 2003, s. 233). Musíme si být vědomi, že při posuzování psychiky aktéra je nutno všimnout si komplexně celé situace, vzít v úvahu i jeho aktuální zdravotní stav, případné bolesti pohybového ústrojí,

únavu, psychické rozpoložení, disbalanci, osobnostní charakteristiku, temperament. Například Ussher se zabývá menopausou

Vnějším kontextem je aktuální prostředí, se kterým musí aktér nějakým způsobem koexistovat. Tento kontext by se dal popsat podle Goffmanovy teorie divadla – to znamená, jestli se člověk nachází na tzv. jevišti nebo v zákulisí, jaké má k dispozici rekvizity a kolik dalších herců se tam nachází, jaké mají role a jaké pozice a vztahy vůči sobě navzájem (Goffman 1990).

Charakter neverbálních projevů ženy byl určen vnímáním v binárních opozicích, které se skládaly v symbolické univerzum, ze které byly opět tautologicky vytvářeny genderové stereotypizace, zvláště v případě Asie, Evropy a později i Severní ameriky. Nejzásadnější příčinou měla být náboženství (Neumann 1999; Knotková-Čapková 2005; Toulalan – Fisher 2013) a v případě Evropy a Severní Ameriky to mělo být křesťanství. S podobným binárním myšlením se setkáme ale i v starších náboženstvích (Knotková-Čapková 2005). Pro obě pohlaví byl vymezený prostor atraktivních znaků, pomocí nichž se dala poznat kvalita případné partnerky nebo partera. U ženy se hledělo v drtivé většině na fyzickou krásu (Neuman 1999, Schipper 2010, Laqueur 1990) a významnou podmínkou atraktivity byla také cudnost, to znamená, že pro dívku, pokud jí záleželo na dobrém jméně, bylo taktické chovat se tak, jak se očekávalo.¹

Zde si dovoluji poznámku pro McLuhanovo označení pro sebe jisté a energické pohybování dolními končetinami, když mluví o dívce, která se snaží udělat dobrý dojem na mužskou společnost: „*Švihá nohama s mužskou průbojností a jistotou.*“ (2000, s. 30). S průbojností a jistotou, která je podle McLuhana mužská, neboť v naší společnosti stále panují podvědomé socializované stereotypy o genderových vlastnostech. Stejně tak jako se říká „pochlapit se“ nebo „mít koule“ v kontextu někoho, kdo potřebuje dodat odvahu, odhodlání anebo kdo je tak odvážený a ctižádostivý, troufalý.

¹ Lze připomenout strategii výběru partnerky „děvka nebo panna“ z knihy Roberta Wrighta „Proč jsme takoví, jací jsme.“

2.2.1 Stručná historie sezení a nástin kulturního kontextu

Pokusím se stručně nastínit historii sedacího nábytku s důrazem na tři aspekty, kterými se zabývají Pynt a Higgs ve své knize *History of Seating* (Pynt - Higgs 2010, s. 12): a) Praktičnost, vhodnost pro provozované činnosti, b) Podpora zdravého držení těla, c) Důraz na estetickou stránku, která má působit příjemně na smysly konkrétního uživatele. Pynt a Higgs ještě rozlišují faktory ovlivňující výrobu sedacího nábytku na a) dobové medicínské znalosti a kulturní koncept pozice těla (tento prvý faktor přetrvává podle autorů až do 19. století) a b) zaměření se na typy sedavých pozic vhodných pro různé typy činností a zároveň podporujících zdravé držení těla. (Pynt - Higgs 2010, s. 7). Důležitá informace pro kulturní antropologii je dodatek o absenci zájmu o to, jestli užívaný kus nábytku byl zdravotně prospěšný opěrnému aparátu, ale vždy bylo upřednostňováno studium symbolické stránky nábytku a dobově konstruované praktičnosti.

Egypt. Egyptské záznamy o užívání křesel, sedátek a židlí mluví o preferenci vzpřímené pozice, která v případě vysoce postavených obyvatel včetně faraona a kněží měla údajně značit jejich status. Používala se propracovaná dřevěná křesla s oddálenýma nohama, která zajišťovala stabilitu při různých ručních činnostech. Klád se důraz na kvalitní technologie při výrobě takového druhu nábytku. (Pynt - Higgs 2010, s 36, 37). Při práci byly praktické také proto, že měly zakloněné opěradlo s polštářky pro bederní páteř, které umožnilo se opřít a natáhnout si nohy před sebe. Dochovaly se i medicínské záznamy o léčbě páteře a doporučení ohledně sedacích pozic, jenž jsou pravděpodobně kopiemi originálů z 3000-2000 let př. n. l. (Pynt - Higgs 2010, s. 38). Design sedacího nábytku ovlivnil i design v Mezopotámii a dalších blízkovýchodních zemích.

Čína. Je znám turecký sed nebo klek na stupínku 1500 př. n. l. – 3 n. l. Používání skládacích stoliček a židlí je dokumentováno na začátek našeho letopočtu. Číňané byly v kontaktu také se západními kulturami používajícími židle 4. – 3. stol. př. kr. A později v 17. a 18. století byli naopak západní evropští designéři inspirováni asijským nábytkem v rámci kulturních styků. Pokud se týká

zdravotního hlediska, jsou dochovány spisy o výskytech lumbární lordózy a případném léčení (Pynt - Higgs 2010, s. 101)

Ve starém Řecku došlo k opačnému konceptu polohy těla. Trendem byla zakloněná pozice, která někdy hraničila s lehem. Zakloněná a takzvaně pohodlná poloha měla hovořit právě vysokém statusu. Za tímto účelem byla zkonstruována židle Klismoská židle: měla umožňovat uvolněný záklon, ale deformovala trup a vedla ke kyfóze. V Římě měli její o něco robustnější verzi.

Pozdní novověk v západní Evropě přinesl nové designové inspirace a to především z Číny, jak jsem zmínila výše. V 18. století s racionalismem se při výrobě kladl důraz na praktičnost při různých činnostech (např. tzv. psací židle neboli rohová židle (Pynt - Higgs 2010, s. 109-110). Archeologické objevy na území Starého Řecka a Říma vedly ke znovu objevení klismoské židle. Pro mne jsou zajímavé především zmínky o viktoriánské době, kdy ideálem společnosti byla mravná, spořádaná žena, jež je „andělem domu“ (Buikema 2009, s. 216) v kontextu dobového sedacího nábytku, který byl strnulý a nepohodlný. Poddajné lidské tělo se mělo přizpůsobit nepoddajnému nábytku, což mělo značit morální pevnost a disciplinovaného ducha. (Pynt – Higgs 2010)

Snaha o pohodlné sezení se začala projevovat až ve 20. století ve vztahu ke zrušení korzetu (Pynt - Higgs 2010, s. 227). V nábytkářském průmyslu postupně docházelo k propojování všech tří charakteristik sezení: to jest zkombinovat praktičnost, prospěšnost z hlediska zdravého držení těla a estetickou funkci v ohledu na kontext a vizi obývaného prostoru. (Pynt - Higgs 2010).

2.2.2 Kulturní vývoj ve střední a západní Evropě

Trendy v oblékání nejsou v kultuře oddělenou jednotkou, ale jsou součástí jejího složitého systému symboliky a hierarchie. Na změnách, které proběhly v módě během dvacátého století, se podílela i emancipace a změna náhledu na gender vůbec. Stalo se tak po první a druhé světové válce, kdy mnoho žen muselo přijmout mužské role, protože zůstala nezaplňená pracovní místa určená mužům a také se někdo musel postarat o rodiny, které postrádaly

mužské živitele. Díky tomu, že ženy přijaly mužské role a pozice, se staly méně závislými na svých manželech (Švaříčková Slabáková, Kohoutová, Pavlíčková, Hutečka a kol. 2012), což také otevřeně prohlašovali například členky Amerického klubu dam (Secká 2012) i feministiky mimo klub (Neudorflová-Lachmanová 1999; Horská 1999). V tom případě z toho vyplývá, že v jiných zaměstnání, dříve typických pro muže, se musela dámská oděvní kultura přizpůsobit, a bylo výhodnější, byla-li více praktická, takže dlouhé a široké sukně, které překážely například při činnostech, jež vyžadovaly zapojení dolních končetin, byly nahrazeny nošením tehdy typicky pánského oblečení.

Dalším a velice významným faktorem ve zmenšení sukní bylo nepochybně zmenšení osobního prostoru, tudíž široké košové sukně a krinolíny nemusely tvořit bariéru mezi ženou a muži v prostoru kolem ní (Deslandes in Toulalan - Fischer 2013, s. 195). Což jasně hovoří o tom, že v oné zmíněné době byla jinak socializovaná citlivost na vzdálenosti intimní a osobní zóny. Podle Susan Vincent se mohly stát široké sukně i nástrojem manipulace sociální situace, když například zabránil muži vstoupením do budovy tím, že mu takovou velkou sukní zablokuje vchod (Deslandes in Toulalan - Fisher 2013, s. 195). Podle mého názoru by v takových a jiných podobných situacích a kontextu bylo vhodné široké sukně označit za tzv. „rekvizity“ podle Goffmanovy teorie divadla.

Také v současné společenskovední literatuře, zabývající se společenskou etiketou, najdeme například zmínky o snaze zachovat kulturně konstruovanou cudnost u dívek, jak uvádí například Špaček: *„Až do raného středověku se oděv nerozlišoval podle pohlaví; šaty a suknice (ve starověku tuniky, pláště) se nosily jako univerzální. Později křesťanská morálka velela skrývat profil ženského těla, proto se šaty nabíraly, sukně rozšiřovaly, ženské tělo se deformovalo v korzetech, skrývalo se pod vycpávkami.“* Dále pokračuje: *„V renesanci se sice uvolnil pohled na ženská ramena a dekolt, ale až do počátku 20. století nesměla žena ukázat lýtko. Sukně sahaly až po kotníky. Teprve 20. století dovolilo ukázat siluetu ženského těla. Ženy se zbavily korzetů, šaty a sukně začaly kopírovat tělo, objevily se nové stříhy a sukně se začaly zkracovat. Vrcholu (doslova) dosáhly v polovině šedesátých let, kdy Mary Quantová přišla s minisukní.“* (Špaček 2005, s. 60). Což se nepochybně

týká městského prostředí, které bylo centrem nových trendů oděvní kultury, odkud se postupně šířily i do oblastí venkova (Dülmen 1999, s. 80). Sama Mary Quantová, jejíž postoj popisuje Deslandes v *The Routledge History of Sex and the body*, charakterizovala své cíle v návrhářství ve smyslu zbavení upjatosti, která byla součástí odívání do první světové války a která se po tzv. chlapeckých či maskulinních křivkách dvacátých a třicátých let částečně vrátila do módy ve čtyřicátých a padesátých letech v okázalé formě úzkých pasů a širokých sukní pod kolena. Chtěla prosazovat uvolněné střihy, které budou lichotit ženským křivkám a nebudou deformovat tělo. Požadovala příjemné oblečení, které bude praktické pro činnosti v každodenním životě (Toulalan - Fischer 2013, s. 196).

Pro téma této práce jsou všechny tyto změny v první a následně druhé polovině 20. století důležité ve smyslu uvolnění dolních končetin dvojitým způsobem a sice že: a) nastalo více méně pozvolné vyrovnávání genderových rozdílů v odívání; b) začal se vytrácet význam specifických oděvních součástí jako zástupný znak pro tělesné rozdíly mezi mužem a ženou. V rámci toho se pravděpodobně posunuly a rozostřily hranice prožívání maskulinních a femininních prvků neverbální komunikace.

Rozlišování pánského a dámského odívání se ovšem jenom tak vypustit nedá, ačkoli v současnosti se rozdíly stírají. Dá se předpokládat, že když ženy přejaly mužské práce a částečně oblékání, přejaly podvědomě i maskulinní prvky neverbální komunikace. V současné době, kdy se vyrovnávají rozdíly mezi maskulinním a femininním vnějším projevem, se také nepovažuje za tak moc podstatné, jakou polohu zauímají ženy na veřejných prostranstvích, ačkoli v současnosti se ženy mnohem častěji řídí při výběru partnera svým vlastním rozhodnutím a nemusí proces rozhodování podřizovat zájmům rodiny a sňatkové politiky. Také panenství a s ním spjaté vybrané chování, pozvolna přestává být společensky kontrolováno ve druhé polovině 19. století, což se dělo na popud českých feministek v procesu uvědomování si a prosazování

vlastních práv.² Hovořím stále o kultuře v rámci střední Evropy. Je tomu tak proto, že zmizel všeobecný názor, že ženské tělo je zcela prodchnuté sexualitou (Foucault 1976).

Do onoho vybraného chování žen a dívek patřila a i nyní je součástí etikety vhodná pozice dolních končetin při sezení, která se ale jen těžko dodržuje, pokud na ni příslušnice ženského pohlaví není zcela vědomě koncentrovaná, ne-li dokonce v citově vypjaté situaci (Drápalová 2002). Společensky nejpřípustnější poloha nohou vypadala takto: končetiny skrčené přibližně do 90°, přičemž v místě kolen a kotníků se dotýkají. Tato „ochrana“ pohlaví je v naší kultuře nepochybně zakořeněna jako znak cudnosti a dobrých mravů, jež jsou kladně hodnoceny, jak bylo popsáno výše. Signalizují a dávají na vědomí účastníkům sociální situace, že žena je počestná a chrání svou sexuální čistotu a tudíž je vhodnou partnerkou pro trvalý manželský svazek.

2.3 Mediální prostředky: Posturologie a obraz žen v reklamě a kinematografii

S tím úzce souvisí vztah emancipace a reklamy, která se snaží zachytit nejčerstvější vkus mas, spojený s vnímáním atraktivity. Ačkoli další možný přístup reklamy spočívá naopak v tom, že vyvrací dosavadní trendy a navrhuje konzumentům pohledy, které jsou atraktivní kvůli neotřelosti a odlišnosti od stylu „starého“. Reklama v současnosti předkládá ve své většině obrazy ženy a muže často téměř nerozeznatelné. Genderová hierarchie zaniká, ženy již nejsou v mnoha ohledech podřízené muži – znamená to tedy, že již není potřeba rozlišovat, co je ženské a co mužské? (Švaříčková Slabáková, Kohoutová, Pavlíčková, Hutečka a kol. 2012). Opačné hledisko předkládá níže zmíněný výzkum společnosti TNS Factum z roku 2003.

² Například usilování o zrušení celibátu učitelek. České ženy v 19. století. Neudorfflová-Lachmanová, Marie 1999; Englová 2003

Při komparaci reklamních fotografií od druhé poloviny 20. století do současnosti lze nalézt rozdíly v práci s tělem modelů a modelek. Jeden z takových rozdílů je i v rozložení těla a poloze dolních končetin v prostředí naaranžovaném pro fotografování. Modelky často zaujímají pozice, jež jsou ještě dnes převážně chápány jako maskulinní, tzn. sed rozkročmo v úhlu více než 90°, záda v prohnutí. Módní fotografie se odklání od obrazu ženy s jejími typicky femininími projevy, do kterých patřilo řádné zakrývání pohlavních orgánů, které je dávným odkazem na sexuální čistotu. Otevřenost úhlu dámských dolních končetin vypovídá o odklonění se od onoho „dřívějšího“ pohledu na sexuální život ženy.

Bylo by také vhodné se krátce zmínit o jiné stránce využívání žen v médiích a především v reklamě: o celkových proporcích modelek. Co se týká mainstreamových časopisů a webových stránek, tam převládají fotografie s modelkami na jiné kulturní poměry podvyživenými a leckdy s chlapeckými rysy.³ To znamená že vypadají takto: malá poprsí, malá pozadí, dlouhé hubené nohy. Tento pozměněný přístup k vnímání ženské krásy má co dělat se ztotožněním se se silou, která je asociována s mužským principem. Tento koncept v širších souvislostech rozebírá Jiří Hutečka ve své stati *Militární maskulinita jako koncept historiografického bádání*, s odkazem na R. W. Connella (Švaříčková Slabáková, Kohoutová, Pavlíčková, Hutečka a kol. 2012). Jinými slovy, žena je podle společenských měřítek silná, nebo může být ztotožňována se silou jen tehdy, když se proporčně ba i po psychické stránce podobá muži. Touto teorií se zabývá například Young, Šmausová, Laqueur a další. Tímto se tedy nutně dostávám k diskusi o tom, jaké chování má tedy být považováno za typicky feminní, když všechno takto řídí vztah médií a společnosti.

I přes tyto tendence lze stále vysledovat i tradiční způsoby práce se ženskostí. Lze uvést průzkum z roku 2003, zabývající se vlivem stereotypů

³ Trend štíhlosti a dopad na přirozené tělesné funkce v „Could mannequin menstruate?“ Mustajoki, Rintala, 1992.

v reklamách různých sdělovacích prostředků na společnost a vývoj rovnoprávnosti a rovných příležitostí. Jedním z výsledků šetření byl tento: *„Obecně však platí, že ženy jsou v reklamách nejčastěji využívány ve stereotypních rolích, a to hlavně jako objekt sexuálního zájmu, strážce domácího krbu a v roli ženy matky nebo jako neinformovaný prostředek či naivka. Z tohoto hlediska je zřejmé, že jsou u žen využívány také ty vlastnosti, které jsou veřejností ženám přisuzovány.“* A dále: *„V reklamní činnosti... žena hraje nezastupitelnou úlohu: „Je to důležitá cílová skupina, na kterou je zaměřena většina značek a jejich komunikace. Žena je ztělesněním toho, kdo se stará o chod domácnosti (zdraví, čistotu, krásu, výživu) a harmonický život ostatních členů rodiny. Dodává uklidňující a inspirativní podtext hlavnímu sdělení komunikačních kampaní.“* (Taylor Nelson Sofres Factum 2003, s. 53)

Tyto informace jsou důležité, protože nám ukazují nepřímé vlivy na neverbální komunikaci tím, že podávají stále stereotypní nebo tradiční představy o attributech té „správné“ ženy, k nimž si běžný čtenář nebo divák přiřadí ty správné stereotypní představy o vhodných femininních prvcích neverbální komunikace jakožto součásti společenské etikety.

Tyto vžitě představy pak působí jako protiváha k reklamám, které naopak příliš odhalují ženské tělo, jak prokázal průzkum konzumentů sdělovacích prostředků v roce 2003: *„Podíváme-li se na přitažlivost uvedených aspektů v reklamách z pohledu mužů a žen, pak zjistíme, že se jejich vkus poněkud liší. Zatímco u žen hraje poněkud větší roli navozená nálada, chování postav a propagovaný výrobek, u mužů je to jednoznačně právě ženy nejvíce iritující obnaženost postav.“* (Taylor Nelson Sofres Factum 2003, s. 59) V procentuálních výsledcích se pak přitažlivost obnaženosti pro ženy pohybovala něco málo nad dvaceti procenty a pro muže téměř padesát procent. *„Vcelku logicky z toho vyplývá, že obnažené postavy jsou nejvíce trnem v oku ženám, a to i přes to, že velká část reklam, využívajících právě tohoto aspektu, je zaměřena na ženy. Muže poněkud častěji odpuzuje propagovaný výrobek.“* (Taylor Nelson Sofres Factum 2003, s. 60). Výsledky u dotazu na odpudivost aspektů v reklamách byly téměř opačné: něco málo nad dvacet pro muže a pro ženy pod třicet procent.

Obnaženosti, užívání ženského těla a sexualitě v médiích se věnoval Marshal McLuhan. Podle něj „moderní dívka“ využívá své nohy jako předmět, se kterým je schopná získat nad muži moc. Velmi významná myšlenka je, že podle něj dívka či žena nechápe jako erotický nebo sexuální symbol, ale spíš jako podpůrný nástroj k dosažení jejího cíle. Nohy pro dívku znamenají dekorativní součást, která je velmi atraktivní a je možné s jejím použitím manipulovat s mužským obecnstvem (McLuhan 2000, s. 30), mohu připomenout vzorový příklad Sharon Stone ve filmu Základní instinkt. Viditelným přelomovým okamžikem změny konceptu nohou je pro něj například použití dlouhých dámských nohou na přední straně časopisu. Jiná fotografie ve smyslu užití nohou jako atraktivního nástroje pro upoutání pozornosti je na obrázku č. 2. Pravděpodobně mohlo během socio-kulturních změn ve 20. století dojít jiné percepce nohou, než jen jako sexuálně atraktivní a vybízivé části ženského těla. (Tuto změnu percepce mám na mysli jak u žen, tak u mužů.) K této domněnce vybízí teorie Svendsen o tom, že přirozené tělo nemůže existovat z důvodu přílišného užívání, je příliš častým objektem v módě (Svendsen 2006 in Buikema 2009, s. 183).

Jiný důkaz promítání stereotypu o ženě považují právě ilustrační foto z knihy Neverbální komunikace od Oldřicha Tegzeho z kapitoly o sezení (2003). Kapitola obsahuje 16 obrázků a 13 poloh těla. Z tohoto počtu pouze 2 - 3 polohy zaujímá žena a muž předvádí ty ostatní, přičemž ony dvě pozice ženy jsou těmi stereotypními, typicky femininími, tzn. nohy pokrčené v úhlu 90° a těsně snožmo a druhá varianta je noha přes nohu. A žena, která je prezentuje, má na sobě sukni nad kolena. Muž zaujímá typicky mužskou polohy, je více variabilnější v prostoru. Fotografie ženy působí, jako by byla spíše pasivní (například i horní končetiny jsou zobrazeny stále ve stejné poloze, kromě dvou obrázků s flirtovního stylizovaného posedu a ilustračních obrázků dvou žen sedících naproti sobě).

2 – 3 polohy jsem uvedla proto, že Tegze považuje tzv. „nohy v prodloužené linii“ za samostatnou pozici, nicméně já mezi nimi při svém šetření nedělala rozdíl. Tuto polohu nohou Tegze nazývá jako flirtovní (2003, s. 245).

Tegze tvrdí, že překřížené nebo široce roztažené nohy při sezení vypovídají nejen o otevřenosti a uzavřenosti, ale i pomáhají určit příslušnost k pohlaví (2003, s. 236)

Rozhodně se nesnažím obvinít autora knihy z genderové nekorektnosti nebo nerovnováhy. Snažím se poukázat na i na nevědomé stereotypy a je otázka, na kolik je pro ženu biologicky se takto velmi pasivně a uzavřeně ve své neverbální komunikaci projevovat a na kolik je to věc kultury. Tegze sice uvádí, že „*Od mužů se očekává aktivita, dynamika v pohybech, větší expanze do prostoru. U ženy je tomu naopak.*“ a netvrdí, že to tak je v praxi, ale že se to očekává. Stejně jako na to upozorňuje Young, Dipprose či autorka populárně naučné knihy „Dcery Eviny“ Kaari Utio.

Jeviště – rovina individua

Vybíral rozebírá kontrolu projevování emocí skrze neverbální komunikaci. Podle něho, člověk má tendenci kontrolovat své chování a zejména negativní emoce nevyjadřovat. Míra i způsoby vyjadřování emocí podléhají navíc v některých situacích úzu a kulturním zvyklostem. Na pohřbech se například očekává, že ti a ti příbuzní budou plakat. Někdy zase rozehrané příbuzenské vztahy „diktuji“ člověku, že v přítomnosti té či oné osoby není v hodné dát na sobě znát bolest, stesk, škodolibou radost apod. (Vybíral 2009, s. 93)

Někteří lidé, podle Vybírala, na sobě nedávají znát ani pozitivní emoce, tají i značné potěšení, které jim někdo působí. V pozadí může být skrývaná úzkost, že by projevením citu dali najevo slabost a ztratili moc nad sebou i nad okolím. „Uhlídat“ všechny oblasti těla je však v případě silné emoce téměř nemožné a případně dochází k faux pas na jevišti (Goffman 1959). Volní kontrole a potlačení se vzpírá zejména třes rukou, chvění či napětí v hlase, celkový tělesný tonus, změny barvy kůže (jako třeba zčervenání, které lze těžko uhlídat). Špatně se také kontrolují některé bezděčné pohyby apod. Navíc neverbální komunikace má tendenci ke konzistenci, mimovolně synchronizovanému vyjadřování jedné a téže zprávy několika kanály zároveň: postojem, gestem, mimikou, tónem, pohledem. Vydělit a mít pod kontrolou jednu oblast a chtít, aby vyjadřovala něco jiného než ostatní oblasti, je

nepřirozené a pro mnoho lidí nesnadno proveditelné. Na druhou stranu přetvářku, založenou na sebeovládání, je možné nacvičit – včetně cíleného zdání věrohodnosti a přirozenosti projevů. (Vybíral, 2009, s. 93)

Některé projevy jako výrazy obličejů, a v průběhu představení se mohou změnit během jediné chvíle (Goffman 2003, s. 30). Podle Goffmana je někdy výhodně rozdělit podněty tvořící osobní fasádu na „vzhled“ a „způsob vystupování“, podle funkce informací těmito podněty sdělovaných. „Vzhled“ může odkazovat na ty podněty, jejichž funkcí je v té chvíli informovat nás o společenském postavení účinkujícího. Tyto podněty vypovídají rovněž o přechodném rituálním stavu, v němž se jednotlivec nachází: zda je zaměstnán formální společenskou činností, prací, nebo neformální zábavou; zda třeba neoslavuje počátek nové fáze v cyklu sezón nebo ve svém životním cyklu. (Goffman 2003, s. 31)

Stejně tak je možné ohraničené místo, kde se odehrává celý divadelní proces, označit jako region. Později uvedu argumenty předpokladu, že místa, pro která jsou určeny specifické vzorce chování, se v současnosti v západní kultuře vytrácet. Regiony a chováním v nich se zabývá Goffman v celé jedné kapitole. Region je podle něj možné definovat jako místo do určitého stupně ohraničené bariérami vnímání. Regiony se mezi sebou liší stupněm ohraničenosti a dělí se též podle komunikačních prostředků, v nichž se bariéry vnímání vyskytují. Tak například silné skleněné stěny, jaké známe z televizní či rozhlasové režie, mohou region izolovat zvukově, nikoli však vizuálně, zatímco u kanceláře rozdělené dřevotřískovými přepážkami je tomu opačně. (1959, s. 108). Podle Goffmana se v naší angloamerické společnosti – trávící většinu času v interiéru – představení provádí obvykle ve výrazně ohraničeném regionu, k němuž se často pojí i časové meze. Dojem z představení a pochopení situace jím předkládané vyplní regionální a časové rozpětí tak, aby se kterýkoli jednotlivec ocitající se v tomto časoprostoru dostal do pozice, z níž může výkon pozorovat a nechat se vést definicí situace, jak ji představení předkládá (1959, s. 108).

Goffman pokračuje v tvrzení, že vezmeme-li za výchozí bod konkrétní představení, bude pro nás výhodné užívat občas termínu „přední region“ pro označení místa, kde představení probíhá. Pevné znakové vybavení takového

místa jsme již dříve označili za tu část fasády, již nazýváme „scénou“. (1959, s. 108-109). V tomto místě by měl být vyvíjen tlak na „účinkující“ ženy, aby zahrály své ženské role, tak jak dobová etiketa žádala a ještě dnes tato nutnost přetrvává a někdy považována za přirozené. (Naumann 2006, s. 43, 44, 72)

Výkon jednotlivce podle Goffmana, v předním regionu můžeme chápat jako úsilí vzbudit dojem, že jeho činnost v regionu zachovává a splňuje určité normy. Zdá se, že tyto normy spadají do dvou širokých uskupení. Jedno se týká způsobu, jakým se účinkující chová k obecnstvu, s nímž hovoří nebo s nímž místo hovoru gestikuluje. Tyto normy se někdy označují jako záležitost zdvořilosti. Druhá skupina norem se týká způsobu chování účinkujícího, který se nachází v dohledu obecnstva, s nímž ale nutně nemusí hovořit. Při odkazování na tuto druhou skupinu norem Goffman užívá termín „konvence“, i když později v textu užití tohoto termínu ospravedlňuje (1959, s. 108).

Další je podle mého názoru zásadní tzv. *zadní region* neboli *zákulísí*. Goffman ho charakterizuje jako místo, které se sice vztahuje ke konkrétnímu představení, ale je popíráno to, o co se herci na jevišti snažili. Tedy dochází k určitému uvolnění a opačnému dojmu, než jaký byl záměrně vyvolán (Goffman, 1959. s. 114). To se mohlo týkat například speciálních pokojů, které byly pronajímány v blízkosti místa bálu. Tyto místnosti sloužily k přípravě toalety žen, jež se zúčastňovaly zábavního večera. (Englová 2003; Toulalan – Fisher 2013)

3 METODOLOGIE

3.1 Doplnující šetření v terénu

Nejprve jsem se zaměřila z nejšířšího úhlu na středoevropské prostředí, na prostředí České republiky, protože se domnívám, že by se v jiných částech světa vnímání lišilo a zároveň by bylo složité provádět pozorování.

Použila jsem kvantitativní metodu sběru dat z pozorování ve veřejném prostoru. Vybrala jsem si prostředí různých kaváren v centru Brna, kde se vyskytuje dostatek lidí a s častou obměnou, a postupovala jsem podle následujících pravidel:

- 1) Počet sledovaných jsem redukovala samozřejmě na ženy, a to na ženy sedící naproti svému mužskému účastníkovi dyadické komunikace.
- 2) Věk pozorovaných jsem omezila na 15–30 let. Nepřipustila jsem vyšší věk z toho důvodu, že ženy nad 30 let mohou být ještě ovlivněny zvyky v chování, které jsou genderově oddělené a ony samy mohou dodržovat pravidla chování v prostoru typicky femininní, tedy žádné výrazné roznožení ani maskulinní posed.
- 3) Rozložení heterosexuální dvojice kolem stolu jsem vybrala takové, kde oba seděli naproti sobě.

Záznamy z pozorování jsem prováděla tak, že jsem namátkově sledovala ženy v kavárně a zapsala jsem si pozici, ve které se žena právě nacházela. Pozorování u jedné a té samé ženy jsem neopakovala.

Dále jsem použila kvantitativní dotazník, ve kterém dotazovaní volili možné odpovědi ANO/NE na otázku: „Vadí vám nebo přijde vám nevhodné, aby žena seděla s roznoženými dolními končetinami?“ Počet dotazovaných byl 25. Výsledky nebyly až tak překvapující.

Na závěr jsem srovnala své poznatky se závěry jiných studií a ukázalo se, že u žen jednoznačně převažuje pozice nohy položené přes druhou (Drápalová 2002).

Je ovšem nutné zmínit určitá rizika, která mohla mít dopad na výsledky mého pozorování:

1. Neznámost statusů a rolí, které by mohly determinovat prostorové projevy.
2. Je pravděpodobné, že neverbální komunikaci pozorované dvojice mohlo ovlivnit sociální prostředí, tedy sociální agregát vyskytnuvší se v oné kavárně nebo hospodě.
3. Nebyly známy případné vztahy mezi příslušníky agregátu a dvojicí, jež mohly mít na gestikulaci a posturiku dopad v tom smyslu, že

toto prostředí se stává jakou si scénou k prezentování se (Goffman, 1959; Vybíral, 2009)

4. Neznámost sexuální orientace členů dyády. Její vliv je ale důležité odlišit od vztahu, zmíněného v předchozím bodě. Heterosexualita nebo homosexualita má vliv v tom smyslu, že mezi účastníky situace může být přítomna jistá vzájemná, nebo jednostranná sexuální atraktivita. Podle Mehrabiana se osoby opačného pohlaví projevují při komunikaci více uvolněně, než osoby stejného pohlaví (Vybíral 2009, s. 94), a protože se domnívám, že je to způsobeno sexuální atraktivitou, předpokládám, že míra uvolněnosti postojů těla bude opačná, než podle Mehrabiana. Tedy větší uvolněnost nastane v případě homosexuálního jedince ve dvojici s člověkem stejného pohlaví a menší uvolněnost v případě, kdy homosexuální jedinec bude komunikovat s člověkem opačného pohlaví. Tím podporuji tvrzení, že biologické pohlaví a gender jsou dvě odlišné věci (Kroløkke - Scott Sørensen 2006, s. 157)

Ty prvky neverbální komunikace, které jsem vynechala ve svém šetření, zmiňuje také Tegze. Podle něj bychom se neměli vyhýbat sledování způsobu, jakým si osoba sedá. To jsem nedělala z praktických důvodů, protože jsem nemohla spatřit.

3.1.1 Výsledky šetření v terénu

Nyní popíšu výše uvedené poznatky a pravidla uvedená v metodologii. Rozlišila jsem celkem 9 pozic nohou už žen při sezení a to jsou (uvádím s velkým písmenem na začátku jako název proměnné): Za první pozice Noha přes nohu; za druhé Pozice těsně snožmo; za třetí pozice Natažené překřížené končetiny v oblasti kotníku, za čtvrté Roznožení do 60°, za páté Roznožení víc než 60°, za šesté Jedna končetina na zemi natažená nebo přikrčená, druhá položená na objektu poblíž sedící osoby, za sedmé Noha přes nohu s kontaktem kotníku nad kolenem (maskulinní posed), za osmé Kolena od sebe, chodidla u sebe, za deváté Kolena u sebe, chodidla od sebe.

Musela jsem zohlednit také oblečení, které zcela jistě ovlivňuje typ polohy nohou, takže jsem vybrala všechny možné varianty, přičemž jsem šortky neboli kraťasy zahrnula pod kategorii kalhot, neboť se domnívám, že délka nohavic nehraje roli a neovlivňuje ženský posed. Proměnné jednotlivých typů oblečení, který jsem si všímala, jsou:

- a) Kalhoty / Kraťasy
- b) Dlouhá sukně
- c) Střední sukně
- d) Krátká sukně
- e) Minisukně.

Je nutné také definovat pro přesnost tyto kategorie. U kalhot a šortek jsem se neřídila žádnými zvláštními pravidly. Dlouhé sukně jsem definovala jako od druhé, spodní poloviny holeně či lýtka až k zemi. Střední sukně jsem definovala jako od vrchní poloviny holeně po kolena nebo těsně nad kolena. Krátká sukně je něco mezi Střední sukní a minisukní – sahá ještě do poloviny stehen. Při popisu se možná může zdát, že rozdíl u těchto délek sukní není podstatný, nicméně při změny ze stoje do sedavé polohy je rozdíl patrný, už jen proto, že to vím sama jako žena. Střední sukně ještě zakrývá kolena, zatímco krátká sukně odhaluje velkou část stehen, ale pořád ne tak moc jako minisukně. Minisukně je extrémní případ. Při sezení je totiž nepohodlná v tom, že je příliš odhalující a determinuje tedy velice jasně způsob polohy nohou v komunikačním sociálním prostoru.

1. Noha přes nohu se vyskytovala celkem dvě stě čtyřicet třikrát. Z toho u žen s kalhotami celkem 52 případů, u žen nosících dlouho sukně 31 případů, u žen se středními sukněmi 70 případů, už žen s krátkými sukněmi v 82 případech a žen s minisukněmi v této pozici bylo 8.

2. U polohy Těsně snožmo stoupal počet se zkracujícími se sukněmi. Celkem jich bylo 53 a z toho jeden případ u kalhot, tři případy u dlouhé sukně,

dvacet tři případů u střední sukně, devatenáct případů u krátké sukně a sedm případů u minisukně.

3. Pozice překřížených natažených nohou v kotníku, bylo celkem 26 a z toho bylo s kalhotami šest případů, u dlouhé sukně jeden případ, u střední sukně pět případů, u krátké sukně deset případů a u minisukně nula.

4. Při roznožení do šedesáti stupňů jsem vyzorovala u žen kalhotami 4 případy, dále jen jednu ženu takto sedící s dlouhou sukní, žádnou ženu se střední sukní, s krátkou sukní jen jednu ženu a jen jednu s minisukní, která byla kuriózním případem, neboť ona žena byla opilá, což může souviset s tím, že přítomnost alkoholu v krvi odstraňuje zábrany a když to převedu na tento případ a budu spekulovat, žena se mohla (i třeba nevědomě) cítit přístupná a nesnažila se tak instinktivně zakrývat svoje pohlavní orgány. Celkem jich bylo 7.

5. U roznožení nad 60° je nejmenší výskyt. Pouze dvě ženy s kalhotami takto seděly a jen jedna žena s dlouhou sukní.

6. S jednou končetinou na zemi a druhou na objektu poblíž sedělo celkem devatenáct žen a z toho 13 s kalhotami a 6 s dlouhou sukní a pochopitelně ani střední sukně, ani krátká sukně, ani minisukně se neobjevila ani jednou.

7. Maskulinní posez zaujímali ženy s kalhotami nejvíce, a to 25 a ženy s dlouhými sukněmi pouze 2. Stejně jako v šesté pozici ostatní typy sukní se u téhle pozice nevyskytovaly.

8. Při kolenou od sebe a chodidel u sebe bylo také málo – pouze 6 žen. Z toho 2 v kalhotách, potom 3 v dlouhé sukni a překvapivě s minisukní jen jedna.

9. Poslední, pozice kolen u sebe a chodidla od sebe, byla také celkem častá. Celkem jsem zaznamenala 97 případů a z toho 24 u žen v kalhotách, jedenáct u dlouhé sukně, potom dvacet sedm u střední sukně, 30 žen s krátkou sukní a 5 výskytů u žen s minisukněmi, což je pochopitelné.

3.1.1.1 Rozbor jednotlivých poloh

Noha přes nohu

Tato pozice je nejčastější a je hodnocena také jako jedna z nejpohodlnějších, i přesto, že je anatomicky nevýhodná a může časem způsobovat potíže pohybového ústrojí. Dochází při tom k přílišnému vyvrácení nohy a kloubní hlavice je vytlačována z kyčelní jamky, následkem čehož může dojít k mírnému prodloužení stehenní kosti, což způsobí celkovou asymetrii těla.

Je otázkou, proč právě noha přes nohu je využívána (nevědomě) jako prvek v neverbální komunikaci s muži, za účelem být sexuálně atraktivní. Je pravděpodobné, že kvůli zdánlivě pevnému stisknutí nohou k sobě, můžeme se domnívat, že určitým způsobem symbolicky a vizuálně zabraňuje volný průchod k pohlavním orgánům, může signalizovat prvotně sexuální zdrženlivost, aby žena partnerovi dala najevo, že není promiskuitní, ačkoli je patrné, že v současnosti je takové sdělení zavádějící a používání takového gesta spíše může napovídat o opaku, tedy že žena je dobrá v upoutávání pozornosti mužů.

Zajímavé je, že tato pozice je relativně nezávislá na typu oblečení, je určitým způsobem univerzální. Relativně nezávislá na typu oblečení proto, že se dají vysledovat vyšší četnost této polohy u oblečení, zakrývajícího méně dolní končetiny; tedy čím kratší sukně či kraťasy, tím větší výskyt nohy přes nohu.

Další musíme připustit možnost, že tato pozice je stresovou nebo anxiozní reakcí, při níž žena nevědomě chrání své pohlavní orgány. Noha přes nohu má tedy

Končetiny těsně snožmo

Tato poloha je velmi zřídka k vidění u žen, které nosí kalhoty, nebo dlouhé sukně. Podle mé statistiky je mnohem častější s krátkými sukněmi, ale dvojí, ne-li vícero využití. Nicméně stejně i zde se domnívám, že jde o ochranu pozici.

V této souvislosti si dovoluji zmínit vlastní zkušenost ze státní závěrečné zkoušky, během které jsem se snažila mít dolní končetiny stále snožmo, nicméně jsem si na sobě uvědomovala naprosto mimovolní pohyby, kdy se mi stále snožmo převracely ze strany na stranu a nemohla jsem je nijak vůlí ovládat, protože jsem byla soustředěná na to co říkám. Takové mimovolní tělesné projevy byly pozorovány u anxiózního chování, nicméně bez rozdílu pohlaví (!). (Blažek a Drápalová 1994)

Natažené překřížené končetiny v oblasti kotníku

Uvolněná pozice, avšak svědčící alespoň o mírném napětí, nebo uzavření buď před diadickým partnerem nebo v tématu rozhovoru, a to kvůli záklonu, položení se na opěradlo. Podle mého názoru to značí potřebu jistého nadhledu a odstupu od toho, s kým člověk právě komunikuje. Tegze naopak uvádí, že tato poloha ukazuje na nekonfrontační prostředí ale zároveň zdůrazňuje potřebu mít emoční postup (2003).

Roznožení do 60°

-

Roznožení nad 60°

Velmi specifický posez s velmi uvolněným významem. Nicméně zatímco je u mužů bez problémů, už žen je stála pokládán za určitým způsobem vulgární, nebo nevychovaný. Velmi často je při takovém úhlu ještě záklon, jakési rozvalení. Tato celková pozice se nazývá „samčí“ rozvalení se (Tegze, 2003, s. 236).

Jedna končetina na zemi natažená nebo druhá opřená

Toto je většinou záležitost prostoru. Ženy měly jednu nohu opřenou buď o radiátor, další židli, o svoji židli nebo o konstrukci nohou od stolu.

Noha přes nohu s kontaktem kotníku nad kolenem

Specifický posed, který se objevuje čím dál častěji. Takto vždycky seděli muži. Velmi často používáno v kalhotech nebo kraťasech. Je zajímavé, že mezi kalhotami a kraťasy nebyl žádný rozdíl. Přijde mi podstatné, že šortky chrání pohlavní orgány, ačkoli nezakrývají ostatní část nohou, jsou proto zcela dostačující. Tegze nazývá položenou nohu, o kterou může být člověk opřený, řečnickým pultem. Zároveň ale znamená určitou bariéru, která odlehčuje prostor a může udržet harmonii mezi aktéry: *„Nesmíme zapomínat, že stavění bariéry může být vyjádřením snahy snížit intenzitu kontaktu, ne ho okamžitě zrušit. Snahu o vytvoření odstupů pak můžeme posuzovat jako důkaz svědčící o ochotě zůstat v kontaktu, i když jen podmíněně“* (Tegze, 2003, s. 237)

Tento typ posedu se také objevuje právě v reklamě a módní časopisech na fotografiích s modelkami stylizovanými tak, aby vyvolaly dojem silných, emancipovaných a úspěšných žen. (Viz příloha)

Kolena od sebe, chodidla u sebe

Tato pozice, dle slov jednotlivých respondentů, je ulevující a ženy se takového posedu vyvarují, pokud mají ke kolenům a kratší, jelikož může působit vyzývavě a nevhodně.

Kolena u sebe, chodidla od sebe

Významově podobná poloha dolních končetin jako u pevného snožma.

3.2 Komparace obrazového materiálu

Porovnávala jsem staré fotografie a reklamní fotografie z módních časopisů. V těch současných je vidět očividní rozdíl v tom, že se opravdu smazávají nejen stereotypní rozdíly mezi tím, co bylo považováno za výhradně právě femininní a výhradně maskulinní ve stylizaci, ale i fyziognomie a tělesné proporce.

Je tu ještě jeden velmi zajímavý fenomén, který je patrný z některých fotografií. Tím je nejen dobové a kulturní genderové chápání ale i rozpoznatelné

společenské vrstvy. Na obrázku č. 4 vidíme členky cirkusu ve velmi uvolněném postoji, či posedu. Na to, co vidíme, lze aplikovat informace, která nám předkládá Vybíral ve své Psychologii komunikace a Goffman s teorií divadla. Vybíral tvrdí, že častější uvolněné držení těla pozorujeme u osob buď s nižším společenským postavením, nebo i u osob, které komunikují s člověkem opačného pohlaví (Vybíral 2009). Podle Goffmana je stratifikována většina společností a prestiž vyšších vrstev je common sense. To znamená, že lidé napodobují vyšší vrstvy ve viditelných projevech za účelem možnosti vertikální mobility (Goffman 1959). V případě posturiky nebo úžeji lokomocí dolních končetin je možné naučit se kopírovat pohyby jsoucí součástí vybrané etikety a udělat dojem na obecnostvo či na partnera (Goffman 1959). Toto je nesmírně důležité, neboť to pro mji jak teoretickou tak praktickou část znamená, že pokud jsem sledovala ženy ve veřejném prostředí, nebyl mi znám jejich sociální status.

Další osvětlení maskulinní polohy sezení, splývající mnohdy s výše zmíněnou uvolněností, je trend maskulinního typu ženy, který nastal na konci 20. století a do současnosti přetrvává. Rosemarie BUIKEMA rozebírá styl filmových hrdinek, která se proměňuje z křehké a typicky femininní chráněné postavy na ženu, která samostatně plní funguje ve prostředí filmu. Hrdinka se stala aktivní postavou, která nepotřebuje ochranu muže a sama se neostýchá projevovat se neverbálně i verbálně způsobem, jenž patří do mužské stereotypizace (Buikema 2009). Žena se tedy změnila v devadesátých letech na mužatku.. začala v Hollywoodských filmech bojovat a nadávat stejně jako muž, na konci se jí ale vrátila ženská krása.

3.3 Šetření o názorech na roznožení u žen

Dotazovala jsem se 25 respondentů ve věku také od 15 do 30 let. Všichni respondenti pocházejí z České Republiky. Z toho 12 bylo žen a 13 mužů. Většina z nich se více či méně shodla na tom, že široké roznožení u žen je nevhodné, slovy respondentů „neženské“ nebo „hulvátské“, někteří říkali „nevychované“ a někdo se vyjádřil, že takto sedí „prostitutky“.

Přesně to bylo 19 respondentů, kteří se vyjádřili negativně, a 6 se vyjádřilo neutrálně, přičemž se nedá říct, že úplně pozitivně, až na jednu výjimku; Ze šesti tázaných 5 bylo žen a 1 byl muž, který tvrdil, že tento styl posezu mu přijde atraktivní, dle jeho názoru je takové sezení přitažlivé, protože je podle něj maskulinní a zároveň určitým způsobem odhaluje pohlavní orgány. Slovy onoho tázaného: „vypadá to jakoby se ta žena nabízela“. Ostatních 5 žen se vyjádřilo neutrálně v tom smyslu, že jim to nevadí, ale za podmínky, že žena při tomto posezu nenosí sukni, protože v sukni to vypadá velice nevkusně. Jinak ale prý nevadí, když je takový styl sezení pohodlný.

Nesouhlasejících respondentů bylo tedy 19 a z toho 7 žen a 12 mužů. Všichni se domnívali, že tato pozice nohou je velmi nevkusná a už vůbec je nepřijatelná pokud má žena sukni.

U výše uvedených názorů jsem si jistá, že je tohle je přesně výsledek kulturních vlivů a že není nijak biologicky determinovaný. Jsem si jistá, že je otázkou času, kdy se takovýto typ posturiky vyrovná a nikomu nebude připadat nevhodné, aby takto žena seděla. Pro srovnání bych mohla použít citace z rozhovorů z amerických webových stránek, jejichž účastníci byly pouze ženy (bereme v úvahu že v krajním případě se za ženskými účty internetových stránek můžou být v reálném světě muži).

Na příkladech z diskuze s názvem „*Proper way to sit like a lady: legs crossed or knees together?*“ je jasně vidět, že náboženství mělo velký vliv na utváření morálky. Žena měla být příkladem čistoty a nebyť žádným způsobem vyzývavá. Je ovšem otázka, zda za takovou to etiketou stojí jen náboženství, nebo zda-li náboženství jen neposílilo určité velmi rozšířené sklony k takovému chování napříč celou západní civilizací.

Uvedu jiný příklad z jiného, tentokrát více křesťansky zaměřené diskuze *Disrespectful, unlady-like posture, clothing in church*, kde uživatelé řeší, jestli by je v hodné, či pohoršující v kostele během bohoslužby sedět s nohou přes nohu.

Dokonce jakoby se zdálo, že mužům více méně nezáleží na tom v jaké pozici ženy sedí a spíš to vypadá, že na tom záleží ženám. Samozřejmě že v

kostele a zejména na bohoslužbě je také místo předvádění a ostatní účastníci rituálu mají určitou zodpovědnost za správné zahrání svých rolí. Účastníci bohoslužby jsou vlastně jakýmsi týmem, všichni jsou na jedné lodi, to znamená, že všichni se musí snažit, aby, obrazně řečeno, tu loď nepotopili. Proto by každému mělo záležet i na sebemenších detailech, aby aby nikdo neporušoval přísný řád mravní křesťanské etikety.

4 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala proměnou jedné ze složek neverbální komunikace – posturologií, tedy rozložením těla v prostoru. Předpokládala jsem, že posed se proměňuje v závislosti na proměně femininity. Femininita je kulturně konstruovaný soubor představ o tom, co je typické pro ženské pohlaví a často se v laické veřejnosti věří, že je biologicky determinovaná, I když tomu tak vůbec není a je to neustále prokazováno na základě komparatistických metod.

Snažila jsem se zkoumat tento problém v holistické perspektivě. Využila jsem více metodologických přístupů a hledisek. Použila jsem odbornou literaturu z psychologie, sociologie, biologie, historie a jiných vědních disciplín, neboť mé téma je interdisciplinární záležitostí.

Ve svém zkoumání jsem přišla na to, že nelze s úplnou jistotou prokázat, že by se posturika žen měnila v závislosti na proměně femininity, ale spíše se domnívám, že změna neverbální komunikace nastává z celkového uvolnění společenské etikety, velkému snížení sociální kontroly a křesťanské etiky.

Důležitou roli při neverbální komunikaci a jejím vzniku, nebo-li uvádění do praxe hraje mnoho faktorů, které působí všechny dohromady se střídající se větší či menší intenzitou a nemůže se stát, že by se tomu účastník dění mezilidských vztahů, mohl nějakým způsobem vyhnout:

1. společenský status – od něho se může odvíjet styl neverbální komunikace ženy, tzn. může být rozvolněný nebo upjatý, záleží na tom, jaké prvky a způsoby jsou pro danou společenskou vrstvu preferovány;

2. sociální role – konkrétní žena může být v jedné situaci v roli matky a když zrovna není se svým dítětem, může být v roli například učitelky nebo prodavačky a tomu se také přizpůsobí. Stejně tak jako v případě mého šetření, kdy jsem pozorovala ženy někdy v rozvláčných pozicích, nebo v mé moci zjistit, zda to je jenom příležitostný stav nebo zda je to matka, která se tak chová, když v roli diváka a matky pozoruje školní besídku;

3. zdravotní a celkový biologický stav – posturiku dolních končetin samozřejmě ovlivňují tyto faktory a dnešní době má na ně ten vliv díky technice, například díky počítačům, u kterých většina lidí buď dobrovolně nebo nedobrovolně sedí celé hodiny bez hnutí, což má za následek vady pohybového aparátu. Dále také – a to souvisí kulturou odívání – mají vliv různé módní výstřelky či dlouhodobé tradiční záležitosti, jako jsou body na podpatcích, ale i třeba to, že již není pro ženy nutností nosit korzety a mohou si dovolit zvolnit, nahrbit záda a prezentovat se v pózách, které byli schopni vytvářet jen muži. Problém, který ovšem také souvisí s biologickým stavem a následně s promítnutým do posturiky může být kvalita sezení a typy používaného nábytku, které usnadňují nebo naopak ztěžují průběh fyziomických funkcí;

4. individualita ženy – je to mikrorovina společenských vztahů a interakcí; má samozřejmě vliv jako individualita každého jedince bez ohledu na pohlaví; to je prvek který je společným bodem pro všechny ostatní faktory a vlivy a který je také určitým způsobem zpracovává a vyhodnocuje;

5. aktuální psychické rozpoložení – prvek, který má hodně společného s předchozím bodem;

6. sociální a prostředí, v němž se komunikace odehrává – může zahrnovat určitý sociální tlak;

7. vztah mezi účastníky komunikace a jejich počet – zde se velmi projevuje ona Goffmanovská teorie o každodenním a všudypřítomném jevišti (aniž by tvrdil, že „hraní“ existuje všude, tak argumentuje, že se velice těžko hledá moment, který divadlem není.) V dnešní době už ženy, a stále mluvím o střeoevropské kultuře nebo západní kultuře, nemusejí dbát na společenská pravidla a dodržování úcty a přednosti k mužům a starším lidem;

8. trendy v odívání – makrorovina sociálně-kulturních procesů. módní kultura a životní styly mají rozhodně vliv na změny neverbální komunikace velký vliv, který si většina lidí ani neuvědomuje. Mezi oděvní kulturou a trendy v životních stylech na jedné straně a populace na straně druhé, je neustálá komunikace, neustále se dynamicky vyvíjející proces, v němž se strany vzájemně ovlivňují. Životní styl a móda mají hlavní přesvědčovací prostředek, tj. média, skrze něž se nové způsoby chování, vyjadřování a všechny typy komunikace, stávají pro konzumenty více přijatelnými, až nakonec ve společnosti zvnitřní.

Výsledkem mé práce tedy je, že posturika dolních končetin žen se během 20. století změnila pravděpodobně výsledkem působení velice komplexního souboru všech aspektů společnosti s hnacím motorem v emancipaci a snaze tlačit společenské vztahy do extrémů, tzn. přehánění ženské emancipace v tom smyslu, že se buď desexualizují projevy nebo se z genderových femininních prvků vytvářejí ty stereotypově mužské. V každém případě z mého výzkumu vyplývá, že biologické činitele změny posturiky jsou zanedbatelné, protože v utváření vnímání tělesné přirozenosti silně převažuje sociálně-kulturní vliv.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BAUMAN, Zygmund. 1990. Thinking Sociological An introduction for Everyone. Cambridge, Mass.: B. Blackwell. ISBN 0-631-16361-1

BEASLEY, Chris, 2005. Gender and Sexuality. London: Sage. ISBN 0-7619-6979-9

BERRY, Bonnie, 2008. The Power of Looks: Social Stratification of Physical Appearance. Hampshire: Ashgate Publishing Limited. ISBN 978-0-7546-4758-4

BIRKE, Lynda 1999. Feminism and the Biological Body. Edinburgh: Edinburgh University Press. ISBN 0-8135-2823-2

BLAŽEK, Vladimír; DRÁPALOVÁ, Barbora, 1994. Zborník

BUIKEMA, Rosemarie; TUIN, Iris, van der, 2009. Doing gender in media, art and culture. New York: Routledge. ISBN 978-0-415-49383-3

BUREŠOVÁ, Jana, 2001. Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století. Olomouc: Katedra historie, Univerzita Palackého.

CIVÍNOVÁ, Jana, 2007. Vertikalizace u člověka, bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita.

DIPROSE, Rosalyn, 1994. Ethics, Embodiment and Sexual Differences. London: Routledge. ISBN 0-415-09783-5

DRÁPALOVÁ, Barbora, 2002. Některé neverbální projevy při prvním setkání v dyádě, diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta humanitních studií.

DÜLMEN, Richard Van, 1999. Kultura a každodenní život v ranném novověku, 16. – 18. století. Praha. Argo.

ENGLOVÁ, Jana, 2003. Žena devatenáctého století v dokumentech. Ústí nad labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. ISBN 80-7044-474-6

ENTWISTLE, Joanne, 2000. *The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory*. Cambridge: Polity Press. ISBN 978-0-745-62007-7

FOUCAULT, Michel, 1976. *La volonté de savoir: Histoire de la sexualité I*. Paříž: Gallimard.

GOFFMAN, Erving, 1959. *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Books. ISBN 978-0-14-013571-8

HORSKÁ, Pavla, 1999. *Naše prababičky feministky*. ISBN 80-7106-380-0

KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka a kol., 2008. *Obrazy ženství: v náboženských kulturách*. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7185-890-4

KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka a kol. 2005. *Základy asijských náboženství I. díl*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-246-0832-4

KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka a kol. 2005. *Základy asijských náboženství II. díl*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-246-0994-0

K. NEUMANN, Stanislav, 1999. *Dějiny ženy*. Praha: Otakar II. ISBN 80-86355-03-9

KROLØKKE, Charlotte; SCOTT SØRENSEN, Anne, 2006. *Gender communication theories - analysis: from silence to performance*. London: Sage Publications Ltd.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 1988. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. Svoboda. 25-095-88

LEŠKO, Ladislav, 2008. *Náhled do sociální komunikace*. Praha: Librix eu. ISBN 978-80-7399-466-2

LAQUEUR, Thomas Walter, 1990. *Making sex : body and gender from Greeks to Freud*. Harvard: Harvard University Press. ISBN 0-674-54349-1

MALINA, Jaroslav a kol. 2009. *Antropologický slovník* [online]. Brno. Masarykova Univerzita. Dostupné z:

<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/index.html>

McHENRY, H.M., 2009. Human Evolution. In Michael Ruse - Joseph Travis. Evolution: The First Four Billion Years. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

McLUHAN, Marshall, 2000. Člověk, média a elektronická kultura. Brno: Jota. ISBN 80-7217-128-3

MUSTAJOVI, Pertti, RINTALA, Minna, 1992. Could mannequins menstruate? in BMJ

NAUMANN, Frank, 2006. Umění konverzace. Praha: Portál. ISBN 80-7178-622-5

NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie, 1999. České ženy v 19. století. Praha: JANUA. ISBN 902622-2-8

PYNT, Jenny; HIGGS, Joy, 2010. History of seating: 3000 BC to 2000 AD : function versus aesthetics. New York: Cambria Press. ISBN 978-1-60497-718-9

REIFOVÁ, Irena a kol., 2004. Slovník mediální komunikace. Praha: Portál. ISBN 80-7178-926-7

SECKÁ, Milena, 2012- Americký klub dam. Praha: Národní muzeum Praha. ISBN 978-80-7036-366-9

SCHIPPER, Mineke, 2010. Never marry a woman with big feet : Women in proverbs from around the world. Amsterdam: Amsterdam University Press. ISBN 978-90-8728-100-7

SMEJKAL, Vladimír, 2008. Lexikon společenského chování - 4. Praha: Grada Publishing a. s.

ŠMAUSOVÁ, Gerlinda, 2008. Kdopak by se genderu bál? [dostupné online]:
<http://www.cecwys.org/prilohy/1dc3aec4/Kdopak%20by%20se%20genderu%20bal.pdf>

SOUKUP, Václav, 2004. Dějiny antropologie. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0337-3

ŠPAČEK, Jaroslav, 2005. Velká kniha etikety. Praha: Mladá Fronta. ISBN 80-204-1333-2

ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, Radmila; KOHOUTOVÁ, Jitka; PAVLÍČKOVÁ, Radmila; HUTEČKA, Jiří a kol., 2012. Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti. Koncepty, metody, perspektivy. Praha: Lidové noviny.

Taylor Nelson Sofres Factum, 2003. Obraz ženy v médiích a reklamě a jeho vliv na veřejné mínění o rovnosti mužů a žen. Praha.

TEGZE, Oldřich, 2003. Neverbální komunikace. Praha: Computer Press.

TOULALAN, Sarah; FISCHER, Kate, 2013. The Routledge History of Sex and the Body 1500 to th Present. New York: Routledge. ISBN 978-0-415-47237-1

TUROŠÍKOVÁ, Barbora. 2010. Komunikácia. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Psychologický ústav.

USSHER, Jane M., . Managing the Monstrous Feminine: Regulating the Reproductive Body. East Sussex: Routledge. ISBN 0-415-32811-x

UTRIO, Kaari, 1994. Dcery Eviny. Havlíčkův Brod: Hejkal. ISBN 80-90-1646-0-9

VYBÍRAL, Zbyněk, 2009. Psychologie komunikace. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-387-1

VYMĚTAL, Jan, 2008. Průvodce úspěšnou komunikací: efektivní komunikace v praxi. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788024726144

WRIGHT, Robert, 1995. The Moral Animal : Why we are, the Way We Are. New York: Viking. ISBN 978-0-679-76399-4

YOUNG, Iris Marion, 2005. On Female Body Experience: „Throwing like a Girl“ and other essays. Oxford: University Press. ISBN 0-19-516193-9

Internetové odkazy:

Proper way to sit like a lady: legs crossed or knees together?. *Yahoo answers*. [online]. Dostupné z:

http://answers.yahoo.com/question/index;_ylt=AscNMOJYKGxHdViuRMJmYOkjzKIX;_ylv=3?qid=20080731213903AARMMGh

Disrespectful, unlady-like posture, clothing in church. [online]. Dostupné z:

<http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110508/letters/Disrespectful-unlady-like-posture-clothing-in-church.364137>

Fashion Profile: Mary Quant. [online]. Dostupné z:

<http://ellefrances.blogspot.cz/2011/11/mary-quant.html>

Vintage Playboy language of legs / The stuff of male sexual delusions in The selvedge yard. [online]. Dostupné z:

<http://selvedgeyard.com/2009/05/18/vintage-playboys-language-of-legs-the-stuff-of-male-sexual-delusions/>

RESUMÉ

The pillar of this bachelor thesis is an analysis of limb posture which is element of social communication, non-verbal speech and symbolism of cultural life. The basic idea is assumption that this posture have been changed and is still changing during time. But not only posture as such oneself have been changed. It is deeply connected to understanding many aspects of culture, mainly gender and communication between gender roles, than age, which all of these are asociated with specific social roles. I assume this element of social life, with complex of relations to other elements, is a result of biological, cultural and psychological factors and then question arises: How much each of these factors participate on changing position of lower exremities?

6 PŘÍLOHY

Seznam příloh

1. Tabulka pozorování

2. Obrazový materiál

1. Židle s Klismosu

2. Foto volební kampaně politické strany LEV21

3. Obrázek z pánského časopisu

4. Vogue – „Woman examinig man“ 1975

5. Vogue – Byonce, 2013

6. Silhouette Magazine, 1953

7. Sealmajden, August Sander Circus, 1930.

8. Diesel, Womans, 2013.

9. Anonym, nedatováno.

10. Audrey Moody, 30. léta

6. Rozhovory z internetových diskuzí o sezení

Příloha číslo 1

Tabulka 1: Typ oblečení dolní partie					
Pozice	K	DS	SS	KS	M
1	52	31	70	82	8
2	1	3	23	19	7
3	6	5	5	10	0
4	4	1	0	1	1
5	2	1	0	0	0
6	13	6	0	0	0
7	25	2	0	0	0
8	2	3	0	0	1
9	24	11	27	30	5

Kódy

1. Noha přes nohu
2. Těsně snožmo
3. Natažené překřížené končetiny v oblasti kotníku
4. Roznožení do 60°
5. Roznožení nad 60°
6. Jedna končetina na zemi natažená nebo přikrčená druhá položená na objektu poblíž sedící osoby
7. Noha přes nohu s kontaktem kotníku nad kolenem (maskulinní posez)
8. Kolena od sebe, chodidla u sebe
9. Kolena k sobě, chodidla od sebe

K - Kalhoty

DS - Dlouhá sukně po kotníky

SS - Sřední sukně těsně pod kolena

KS - Krátká sukně nad kolena

M - Minisukně

Příloha číslo 2

Obrázek č. 1. Dostupné z :

<http://designbytodd.com/the-klismos-chair-2012-evolution-of-a-classic/>

INZERCE

Nic neskrýváme!

www.nslev21.cz

Možná jsme **malá strana**, ale máme **velkou vizi**. Uvažujeme střízlivě, jsme **jednotní** v našem názoru a chceme do politiky konečně přivést **profesionály** z různých oborů. Neslibujeme věci, které se nedají splnit. Nabízíme ale **jasnou představu** vedení naší země, kterou chceme společně s Vaší pomocí prosadit. Skončíme s nekonečným **předražováním zakázek**, zastavíme **krvácení českého zdravotnictví**, oživíme **českou ekonomiku** a vytvoříme **nová pracovní místa**. A mnohem více. Přečtěte si naše programové cíle na: www.nslev21.cz/volby2013

Jsme LEV 21 – Národní socialisté.
Přijďte nás podpořit ve volbách 25. a 26. října 2013!

22

Nelžeme jako ostatní. Volte

Obrázek č. 2: Dostupné z:

<http://mediamania.tyden.cz/obrazek/201310/52551e639e222/crop-501351-lev21-reklama-otviracka-mm.jpg>

The Language of Legs

how a girl deploys her gams when seated reveals far more than just her lower limbs

The ubiquity of minis and micros has produced for confirmed girl watchers an abundant display of lower limbs—a utopian leggy domain that's a far and happy cry from the days when "a glimpse of stocking was looked on as something shocking." Now, thanks to a unique study by clinical psychologist John A. Blazer, what was only a pleasant pastime is also a useful science. How a girl disposes her legs when seated can instantly signal your most effective approach. Of the prevalent leg positions displayed on these pages, pay particular attention to the Schemer and the Philanthropist. According to Dr. Blazer, if the former dangles one shoe, she's a delightfully incurable flirt, a veritable study in come-hitherness. But keep cool—the girl doesn't always intend to deliver. The Philanthropist, however, digs talking and reading about sex and is apt to seek numerous love affairs, as she prefers constant sexual excitement. But we suggest you take note of them all; the next seated chick you meet may turn out to be a sitting duck for your romantic wiles.

Organizer: Neatness and order turn her on. Uncertainty bugs her, so proffer a definite date plan and stick to it. If she's sitting pigeon-toed, she lacks confidence; build up her ego and she'll do the same for you. 1:

PHOTOGRAPHY BY DWIGHT HOOKER

Obrázek č. 3: Vintage Playboy language of legs. Dostupné z:

<http://selvedgeyard.com/2009/05/18/vintage-playboys-language-of-legs-the-stuff-of-male-sexual-delusions/>

Obr. č. 4: Vogue, Woman examining man, 1975. Dostupné z:

<http://theworldofphotographers.com/2011/05/23/helmut-newton-photographer/woman-examining-man-saint-tropez-1975-for-american-vogue/>

Obr. č. 5: Vogue, Beyoncé, 2013. Dostupné z:
<http://www.missinfo.tv/index.php/beyonce-opens-up-about-motherhood-pregnancy-and-upcoming-documentary-with-vogue/beyonce-vogue-5-2/>

Obr. č. 6. Silhouette Magazine, 1953.

<http://www.inherited-values.com/2011/04/the-value-in-collecting-reading-antique-vintage-publications/>

Obr. č. 7. Sealmaiden, August Sander Circus, 1930. Dostupné z:
<http://pinterest.com/pin/103864335127485262/>

Obr. č. 8: Diesel, Womans, 2013. Dostupné z:

<http://www.asos.com/Women/A-To-Z-Of-Brands/Diesel/Cat/pgecategory.aspx?cid=3031-r=2>

Obr. č. 9: Nedatováno. Dostupné z:

<http://weheartit.com/entry/17846836/via/luas>

Obr. č. 10: Audrey Moody, 30. léta. Dostupné z:

<http://ricehistorycorner.com/2012/11/28/the-audrey-moody-ley-plaza-and-wendel-d-ley-track/>

Příloha č. 4

Rozhovor č. 1:

Následující ukázky jsou z fóra s názvem *Proper way to sit like a lady: legs crossed or knees together?* [online]:

1. nickipet... „*i don't think it matters. etiquette books from the 50s say knees together, ankles crossed, AND not to sit all the way back in your chair! But it hasn't been the 1950's for a long time, the dresses aren't cut the same. and you would look ridiculous at a rodeo, wearing jeans, sitting like that.*“

2. Cookie: „*It depends on how flabby your thighs are whether you can cross your legs without anchoring your foot (the one on the top leg) onto something (like a chair or table). I'm not kidding.*

Just sit. There's no "proper way". Just don't sit like a man with knees apart and don't scratch your balls.“

3. wendy g: „*The traditionally "proper" way is to sit with your knees together, ankles crossed, legs to the side.*“

4. Valery: „*knees together in according to etiquette*“

Rozhovor č. 2:

Timesofmalta.com .[online].

1. Shirley Ann Brincat: „*I have noticed, on various occasions, even during funeral Masses, that quite a number of women sit comfortably on their seat with legs crossed. I think this is not a lady-like posture at all in church.*

If the person were at a disco or a party, this would be acceptable, but not in the house of the Lord.

To make matters worse, some have no sense of respect at all and wear tight and skimpy skirts which should not be worn for any service in church. What's missing is a cigarette in one hand and a drink in the other!

Why can't such women respect the fact that they are in church, a holy temple, and not at home?

Besides, this way of sitting in church is degrading."

2. Marlene: Women of my generation wore veils and modest attire when in church and elsewhere and sitting cross legged was a no no. Whether one went to a convent school or to after school Musew one would be instructed on how to dress and behave in church. It was something we knew was expected of us. Men as well. Congregations have dropped now and manners, etiquette and respect have almost disappeared with the influence of TV . One can argue that it is better that the young do go to church than not at all even if they dress and sit unbecomingly. Perhaps they have no one to tell them how much nicer they'd look if they dressed and sat properly "with straight backs and knees together". It will do wonders for their posture."

3. Mr Matthew Grima We are not living in the times of your generation.

Sitting properly wouldn't make you any better than others, it's your actions towards others that makes you a good human being. The number of people I see acting out as the best Christians one can meet, but slag of others are just hypocrites. I do not go to church, but I know that the point of being there is not to assess others, but to pray to your God.

4. Tom Said: How is it disrespectful for a woman to cross her legs? Some people find it a more comfortable sitting position. Are we supposed to sit in an uncomfortable position to show our respect and love to God? What if someone who sits in the front row happens to be wearing a skirt? Should she keep her legs

uncrossed in front of the priest in order to look lady-like? If you're not going to pay attention to the mass, at least stare at the back of the chair in front of you instead of commenting about other people.

